

**יסודות
בעבודת
השם**

פורים
עד דלא ידע

קונטרס
"יסודות בעבודת ה'"
פורים

משיעורי הרה"ג
ר' אהרן רובינפלד
שליט"א
בעהמ"ח ספרי
"תורת הקנינים"
"תורת המצוה"
אדר ב' תשע"ט
יצא לאור:
אדר ב' תשע"ט

לכל ענייני הקונטרס

להתקשר - באר"י:

058-3202693

ניו יארק:

845-239-7108

לאנדאן:

079-84673724

אנטווערפן:

0485-683303

או באימיל:

yesoidos@gmail.com

עימוד:

(+972-)054-8531131

עד דלא ידע

תוכן המאמר

- א. ימי הפורים א
ב. 'עמלק' כנגד 'דעת' דקדושה ד
ג. פורים מעין דלעתיד לבא – כולם ידעו את ה' למקטנם וגו' ... יב
ד. אז ימלא שחוק פינו – שמחת פורים טז

ימי הפורים

מסביב בארץ וגו', תמחה את זכר עמלק מתחת השמים, לא תשכח".

יש מקשים הרי מפורש בתורה שמחייט עמלק תהיה רק לעתיד לבוא ואי אפשר לקיימה בזמנינו, וככתוב 'והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב', שרק אז יהיה שייך למחות שמו לגמרי, וא"כ מה זה שנצטוינו בכל שנה ושנה לזכור מעשה עמלק, כיון שהרי ממילא אי אפשר לקיים מחייתו לעת עתה.

במגילת אסתר כתוב 'על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור', וידוע שהבני יששכר ועוד ספרים קדושים תמהו על מהות שם היו"ט "פורים" שנקבע על שם הצרה, שהרי הפור שהפיל המן היה בעת הגזירה, לעומת שאר ימים טובים, ששמותיהם נקבעו על שם הישועה, מדוע נקבע

חובת ההתבוננות בענין הפורים ומחית עמלק

איתא במס' מגילה (ז:): 'מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי'. ידוע שהמפרשים נתחבטו בביאור מאמר זה, במהות 'עד דלא ידע', וגם איזו תועלת יש לאדם באי ידיעתו בין ארור המן לברוך מרדכי, הרי בפשטות, אדרבה, יש מעלה גדולה בידיעת החילוק שביניהם. וצריך ביאור רב, כי בזה עומקו של דבר הוא הפשט ממש.

נצטווינו בתורה הק' לקיים מצות עשה של זכירת עמלק כנאמר (דברים כה יז) "זכור אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים, והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך

והתכוננות אפשר ליפול לתוך יום הפורים בלי לדעת מה אפשר לקבל ביום זה. ממילא שומה עלינו להתכונן ולהתבונן במהותה, שיהיה 'ולבבו יבין', כדי שלא נגיע ליום הנשגב במצב של אי ידיעה ח"ו, וכמפורש בפסוק (יהושע א ח) "כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל", ההצלחה תלוי בהשכלה.

**'כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים
לא נבטלים'**

בפייט (לפרשת זכור) אומרים 'אם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לא נבטלים', וכן הוא במדרש (ילקוט משלי תתקמ"ד), וידוע הקושיא איך אפשר לומר 'כל המועדים יהיו בטלים' הרי אחד מי"ג העיקרים הם ש'זאת התורה לא תהא מוחלפת ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא יתברך'.

אמנם הענין מבואר בספה"ק 'בני יששכר' והוא יסוד גדול לכל ימי הפורים, ונעתיק לשונו הק': סיפרו לנו חז"ל על פי קבלתם, אם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לא נבטלים. הנה בודאי מהראוי להבין איך יצוייר שכל המועדים יהיו בטלים, והלא קי"ל אשר הש"י לא יחליף ולא ימיר דתו, וגם אם יצוייר אשר המועדים יהיו בטלים מהראוי

שם החג על שם הצרה ולא על שם הגאולה.

בנוסף לכל זה יש צורך גדול בביאור עצם גדלות יום הפורים שהוא בבחינה מסוימת גדול משאר יו"ט, ומה זה שנתרבתה השמחה והשחוק ביום זה יותר מכל ימים הטובים. גם ידוע מה שמבואר בתיקוני זוהר שיום הכיפורים נקרא כן ע"ש שנמשל ונחשב כמו פורים.

ההתכוננות במהות החג אינה רק הידיעה גרידא לדעת מהו ענין החג, אלא הענין הוא שבכל יום טוב צריך לדעת מהו רצון ה' להשפיע ביום זה, איזה אור מסוים מאיר ביום זה שאפשר להיאחז בה ולהתעלות ולהתרומם דרכה. כדי שנתקשר בנפשינו ורוחינו באור זה, ונשתוקק לזה, ונכין כלים לקבלה.

ובמוכן שע"י ה'אתה חונן לאדם דעת' יש לאדם כבר הכל, שהרי 'דעה קנית מה חסרת', שכאשר יודע לאיזה התעלות יכול להגיע ביום זה אזי יכול להכין עצמו לזה, והעיקר לקוות ולהתפלל לסייעתא דשמיא שיוכל באמת להתקשר אל אותו האור המאיר ביום זה. וע"י זה גם י'עמדו ימים רבים' שימשך מאור זה גם לכל ימות השנה כולה.

בפרט יום הפורים שכל כולו אומר דרשוני, ופשוט שבלי הכנה

הגאולה העתידה, והנה הן המה כעניני גאולה העתידה שיהיה השם והכסא שלם ב"ב, הנה אלו ימי הפורים לא יהיה להם ביטול בששים וכיוצא, כי זכר הימים האלה הן הם כימי הגאולה האחרונה שימחה זרעו של עמלק במהרה בימינו אמן. עכ"ל.

ויש להבין עומק הענין, למה תתבטל גאולת מצרים בגאולה העתידה, כי בודאי אין הכוונה לפשטותה שגאולת מצרים תתבטל מחמת שבגאולה העתידה יהיו יותר נסים בכמות, וגם באיכות, ולמרות שגם זה הוא נכון, אכן ודאי שכל זה מורה על ענין פנימי ויסודי ביותר, שעצם הגאולה של מצרים תהיה בטלה לעומת פנימיות ענין הגאולה העתידה.

ועתה בזמנינו הוא הזמן המתאים לעסוק בהבנת ענין זה, כאשר אנחנו עומדים בין גאולת מצרים, לגאולת העתידה הבעל"ט, יש איפוא להתבונן בענין זה שגאולת מצרים תתבטל לעומת הגאולה העתידה, ואילו נס פורים לא תבטל לגאולה העתידה.

להתבונן מפני מה תגדל מעלת ימי הפורים אשר לא יהיו נבטלים.

והנראה לענ"ד, דהנה אמרו רז"ל בפסוק לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם וכו' (ירמיה טז יד), ודרשו בו לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא שעבוד מלכות עיקר ויציאת מצרים טפל (ברכות יב:), והנה הפסוק צווח לא יאמר עוד וכו'. וצ"ל שלא תהיה ניכר סיפור יציאת מצרים לפני סיפור הנסים דשעבוד מלכות, והוא כדמיון דבר המתבטל בששים או במאה אשר הוא כלא היה ואפילו האיטור מתבטל ושב להיתר. על כן נקרא 'לא יאמר' היינו שיהיה כאילו לא יאמר, כענין ביטול בס' או במאה ואלף וכיוצא.

והנה כל המועדים הם זכר ליציאת מצרים, והנה יהיו בטלים לימות המשיח, היינו שתגדל כל כך הנסים דלעתיד עד שניסי המועדים שהם זכר ליציאת מצרים יתבטלו בסיפור העתיד בס' או במאה ואלף וכיוצא.

אבל נסי ימי הפורים הנה הם מענין מחית עמלק, הנה בזה תלוי

❖ ב ❖

'עמלק' כנגד 'דעת' דקדושה

להמשך, אם לטוב או לרע ח"ו, ומורה לו באצבע, כזה ראה וקדש - "ובחרת בחיים".

עיקר הבחירה מבואר בספרים הק' שהיא על ידי הדעת שבו, שהוא אחד מחלקי המוח, שכן חלקי המוח הם חכמה בינה ודעת, וחלק הדעת יש בו כח המכריע, והיא הבוחרת כמו איש ממוצע שבוחר לכאן או לכאן, (רמז לדבר, הדעת נחשב ממוצע בין חכמה וכינה), היא השופטת הרואה את החיים ואת הטוב מצד אחד, ואת המות ואת הרע מצד שני, והיא המכריעה לאיזה צד יש ללכת.

ועל כן יש בתורה ריבוי צוויים על הדעת, 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים וגו'' (דברים לט לט), התורה מצוה את האדם להיות בר דעת, שידע שהשי"ת הוא האלקים ואין עוד מלבדו, זה כל חיי האדם עלי חלד. דוד המלך ע"ה צוה לשלמה בנו ע"ה (דה"א, כח ט) 'דע את אלקי אביך', וגם כתוב בפסוק (ירמיה ט כג) "כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי".

גם חז"ל הרבו לדבר על מעלת היות האדם בר דעת, בגמ' ברכות (לג.) מצינו כמה מאמרים על גדולה

ה"בחירה" בין טוב לרע - ע"י הדעת בתוה"ק פרשת נצבים כתוב (דברים ל טו, יט) "ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב, את המות ואת הרע וגו'. החיים והמות נתתי לפניך, הברכה והקללה, ובחרת בחיים". מפסוק זה למדין שהקב"ה נתן לפני האדם את אפשרות הבחירה ממה שיש לפניו חיים ומות, ברכה וקללה, טוב ורע, והתורה הק' מורה לנו מה עלינו לבחור ואומרת 'ובחרת בחיים'.

כלומר, השי"ת ברא בעולם את הטוב וכן ברא בעולם את הרע, והם נמצאים בכל חלקי הבריאה שבעולם, וגם בנפש האדם עצמו נמצא טוב ורע. והנה חלקי הטוב שבנפשו מושכים אותו בכח גדול אל הטוב, ולעומת זה חלקי הרע שבאדם מושכים אותו אל הרע ר"ל. ולא רק הטוב והרע שבתוכי נפש האדם מושכים אותו, אלא גם מצד מה שמבחוץ בכללות הבריאה, הרי שחלקי הטוב שבבריאה מושכים אותו לטוב, ולעומת זה חלקי הרע מושכים אותו לרע, והתורה מזהירה את האדם שידע שהוא אינו מוכרח מלמעלה להימשך לשום אחד מן הצדדים, אלא נתנה לו בעצמו כח בחירה, שהוא יכול לבחור לאן

דעה, עי"ש. וכן אמרו שם 'כל מי שיש לו דעה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו, ולהיפך איתא במדרש (ויקרא רבה א טו) 'כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו, הרי שעוררו חז"ל הרבה על הצורך להיות בר דעת, וזה מפני שהדעת קובעת את הבחירה אצל האדם, שאם יהיה האדם בר דעת מובטח לו שיבחר בטוב, ואם לא יהיה בר דעת לא יבחר בטוב.

וביוון שהדעת שבאדם היא המחברת את האדם לדבר, ממילא כאשר נאמר לו שהחיים תלוי בבחירת הטוב, ישתמש בכח הדעת להכיר בדבר זה שהבחירה הנכונה היא הבחירה בחיים ובטוב, כאשר הכרה זו תביאהו באמת לבחור בטוב, ולהתחבר אל הטוב בכל חלקי נפשו.

הדעת עצמה מתחלקת לב' חלקים, בספרים פנימיים נקראים ב' חלקים אלו בשם 'עיסרא דחסדים' ו'עיסרא דגבורות' (זוה"ק האזינו באדר"ז דף רצא.). 'עיסרא דחסדים' מורה על כח התחברות להתחבר לדברים שטוב ונכון להתחבר עליהם. 'עיסרא דגבורות' מורה על ההיפך, והיינו שיש בדעת גם כח ההבדלה, כח להתבדל ממה שצריך להתרחק, וזה ע"י שמגיע ל'ידיעה' והבנה שדברים אלו צריך להתרחק מהם. ולכן אמרו חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב) שתיקנו לומר הבדלה בחונן הדעת מפני ש'אם אין דעת - הבדלה מנין', כלומר שכח ההבדלה היא בדעת, וזהו 'עיסרא דגבורות' שבכחה לצמצם המעשים להתבדל ממה שצריך.

דעה, עי"ש. וכן אמרו שם 'כל מי שיש לו דעה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו, ולהיפך איתא במדרש (ויקרא רבה א טו) 'כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו, הרי שעוררו חז"ל הרבה על הצורך להיות בר דעת, וזה מפני שהדעת קובעת את הבחירה אצל האדם, שאם יהיה האדם בר דעת מובטח לו שיבחר בטוב, ואם לא יהיה בר דעת לא יבחר בטוב.

דעת - התחברות

אמנם מהו ענין "דעת" זה, הנה הדעת אינו ענין "ידיעה" בלבד, כדוגמת מי שאינו מבין איזה תוס', ומבארים לו התוס', ואח"כ כבר "יודע" את התוס'. או כלשון הגמ' "היודע עיקר שבת" שענינה שיש לו "ידיעה" שהיום הוא שבת. אלא כח הדעת הוא ענין אחר לגמרי, שהוא אחד מכוחות הנפש שיש באדם, והיא דעה הפועלת, דעת כזאת שאם היא נמצאת, היא פועלת על כל חלקי הנפש, יש בה כח והשפעה על כל האדם.

עיקר הדעת הוא כח החיבור, הדעת פועלת אצל האדם שהוא יתחבר בנפשו אל הדבר הזה שהוא יודע, וכמו שראינו שהשי"ת אמר (עמוס ג ב) 'רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה', שהכוונה

והרע שידעו לבחור בטוב האמיתי ולמאוס ברע האמיתי. דהינו שידיעתם את ה' היתה עדיין חלשה ולא הגיעה לבחינת "דעת" שיוכלו על ידי ידיעתם להתחבר אל ה', על ידי בחירה בחיים ובטוב, והבדלה מן הרע.

ועל ידי האותות והמופתים ויציאתם ממצרים, ניתוסף לישראל ענין ה"דעת", וכמו שאכן מצינו בפרשיות יציאת מצרים פסוקים רבים על ענין הדעת, 'וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים' (שמות ו ז), ובגמ' ברכות (לח.) אמרו על פסוק זה 'הכי קאמר להו קודשא בריך הוא לישראל, כד מפיקנא לכו, עבידנא לכו מלתא, כי היכי דידיעתו דאנא הוא דאפיקית יתכון ממצרים', הרי שהשי"ת אמר שיעשה פעולה מיוחדת שיקבלו ישראל את הדעת ביציאתם ממצרים. גם בריש פרשת בא 'למען תספר באזני בנך וכן בנך וגו' וידעתם כי אני ה'', וכן התורה חוזרת ומשנית ענין הדעת כמה פעמים בפרשיות יציאת ישראל ממצרים.

ולא רק אל כלל ישראל ניתנה הדעת, אלא גם בכל העולם כולו, וגם בחלק הרע עצמו, וגם בפרעה עצמו, ככתוב (שמות ח ו) 'למען תדע כי אין כה' אלקינו', (שם יח) 'למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ', 'למען תדע כי

ממילא על ידי שני חלקי הדעת יכול האדם לקיים הציווי של 'ובחרת בחיים', להתחבר אל הטוב ואל החיים, ולברוח מהרע שבו תלוי המות, ואף שיש בו כחות המושכים אותו לטוב וכחות המושכים אותו לרע, יקיים 'ובחרת בחיים', שבכח הדעת יתחבר אל הטוב ואל החיים, ויבדיל עצמו מן המות והרע.

וזהו מה שאמרו חז"ל (סוטה ג.) "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" שכאשר יצר הרע רוצה להכשיל את האדם בדבר עבירה אזי הוא מכניס בו כמין 'רוח שטות' שהיא הסתלקות הדעת, ורק על ידי סילוק הדעת יכול להטביע את האדם בחטא, שמטשטש אצלו את הבחירה, ולכן ריבתה התורה ציוויים על ענין הדעת, "וידעת היום וגו'" דהיינו שיזהר להשאיר בכל עת ובכל שעה, כשדעתו בראשו, ולא יפול בידי יצה"ר כשרוצה להפילו מדעתו אל 'רוח השטות', אלא שיחיה עם הדעת שיוכל להתחבר עם מה שצריך להתחבר, ולהתבדל ממה שצריך להתרחק.

יציאת מצרים - גאולת הדעת

הנה גלות מצרים היתה "גלות הדעת", כידוע מספרים הק', והיינו שהיה חסר להם ענין הדעת, שהוא כח ההכרה החזקה במהות הטוב

בלעם [שבשניהם יש אותיות 'עמל', עי"ש] שהיה יודע דעת עליון (במדבר כד טו). ולכן בא תיכף אחר קריעת ים סוף, וכמרומו בדברי רש"י על יתרו 'מה שמועה שמע ובא', 'קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', והיינו שכל ענין יציאת מצרים וקריעת ים סוף היה "יודעתם כי אני ה'", ומלחמת עמלק שהוא המנגד לזה, דעת דקליפה היתה תיכף אח"כ. כלומר עמלק בא תיכף להלחם כנגד אותה המעלה שזכו ישראל בעת צאתם ממצרים שהוא ה"דעת" כאמור.

ולחבין הדברים ביתר שאת נרחיב קצת בביאור ענין מלחמת של עמלק נגד הדעת של יציאת מצרים.

כבר הקדמנו שהדעת אינה ידיעה בעלמא, אלא היא ידיעה המעוררת את האדם להתחבר אל הדבר, ע"י שמביאה את האדם להבנה והכרה עמוקה שצריך להתחבר אל הענין.

ביציאת מצרים זכו בני ישראל למדריגה נפלאה של 'ובמורא גדול זו גילוי שכינה', ככתוב בהגדה 'ועברתי בארץ מצרים - אני ולא מלאך, והכיתי וכו', אני ה' - אני ולא אחר', ואז נתגלתה קדושה נפלאה בתוך ארץ מצרים, וזכו ל'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', ועל ידי שהקריבו קרבן פסח בליל

לה' הארץ (שם ט ט), 'וידעו מצרים כי אני ה'" (שם ז ה). הרי שלעומת מה שהוא היה העורף [הקליפה שכנגד הדעת] ואמר 'לא ידעתי את הוי"ה' (שם ה ב), נאמר לו שיעשו עמם אותות עד שגם הם יכירו וידעו 'כי לה' הארץ', שבכל העולם יכנס איזו בחינה של דעת שהרע תהיה כפופה אל הטוב, וזה יעזור אל ה'דעת' של כלל ישראל. שהרי מובן מאיליו שאין דמיון כלל בין 'דעת' של פרעה לבין 'דעת' שניתנה לישראל, שלמצרים לא ניתנה רק איזו הארה קלושה של דעת.

וזהו הכלל הגדול הידוע שגאולת מצרים היא גאולת הדעת, שע"י היציאה ממצרים הגיעו לידי דעה את ה', וממילא נעשו 'עבדי ה' ולא עבדי פרעה', שכן הגיעו לכלל דעת הקובעת להיותם 'עבדי ה'.

ויבוא עמלק - דעת דקליפה

אמנם תיכף אחר יציאת מצרים וקריעת ים סוף, היה הדבר הראשון 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים' (שמות יז ח), וידוע מה שכתוב בספה"ק ובפרט בכני יששכר (מאמרי חודש אדר דרוש ה', ועוד) שעמלק הוא דעת דקליפה, והוא כנגד משה רבינו שהיה דעת דקדושה כנאמר עליו (דברים לד י) "אשר ידעו ה' פנים אל פנים", ועמלק הוא בחינת

עולם הבא הנצחית גם יחד, והיו מרגישים שיפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה יותר מכל חיי העולם הבא, יותר מגן עדן העליון והתחתון, וכל זה לאחר שראו אלו מראות אלקים. ועל זה נאמר מאה"כ (שה"ש א' ד') 'משכני אחריו נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך', שעל ידי תוקף האהבה והחיבה של 'משכני' בשעת יציאת מצרים, מזה נסתעף 'נרוצה', ונגילה ונשמחה בך' בשעת קבלת התורה.

'אשר קרך' - עמלק מקרר החום
וההתלהבות הבא מהדעת דקדושה

אך באותו זמן בהיותם על הדרך, הגיע עמלק להלחם בהם, כמו שנאמר 'אשר קרך בדרך', וזאת היתה מלחמתו, 'אשר קרך'. וכמו שהביא הגה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זי"ע (מחשבות חרוץ אות טז) וז"ל: שזו הראשית דעצת גוים לקרר הדבר, ועל דרך ששמעתי בשם איש קדוש דזהו עצת נחש הקדמוני שפתח באף, דתחילת הסתתו לאדם לומר "אף כי אמר אלקים" וכו', רצה לומר מה בכך, ושלא לירא כל כך מזה, "אף כי אמר" וגו' ולקרר הפחד מה' יתברך. וזה שאמר בעמלק "ולא ירא אלקים", וכו' ותחילת המשכת עצת גוים ללב איש הישראלי, אינו בסילוק פחד ה' יתברך לגמרי לעבור עבירה, דזה לא ישמע מיד, רק ההתחלה והראשית

התקדש חג, זכו לאור נפלא בתוך טומאת מצרים, וכן בעת קריעת ים סוף, שבנוסף לנסים הגדולים שהיו בפועל, זכו אז ל'זה קלי ואנוהו - ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי בנבואה', וכלל ישראל, וגם העוברים שבמעיי אמם, אמרו שירה ברוח הקודש יחד עם משה רבינו, 'אז ישיר משה ובני ישראל', כנדרש (ברכות ג.). מ'מקהלות ברכו אלקים ה' ממקור ישראל' (תהלים סח כז).

ובולם ידעו אז שהכל הוא רק הכנה לקבלת התורה "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" (שמות ג יב), ועליהם להמשיך לעלות ממדרגה למדרגה עד שיזכו למדרגת "פנים בפנים דיבר ה' עמכם" (דברים ה ד).

והנה כיון שהיתה להם דעת, שהגיעו לידי "וידעתם כי אני ה'", הרי שמכח הדעת, אחר ראיית מראות אלקים נשגבות כאלו, היו במצב שהיו מגיעים להתלהבות נפלאה, ולדבקות במדרגה גדולה, ולזריזות נפלאה לדעת את ה', וכן להשתוקקות גדולה לקרבת ה', ולהתבטל אליו ית' בביטול גמור, בידעם כולם ש'בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד מלבדו' ממש. ולא היו מחפשים דברים אחרים, רק אלקותו ית'. שהיה זה אצלם כתענוגי עולם הזה ותענוגי

כשמעם בעצמם את דברי השי"ת שדיבר אליהם, נפל עליהם פחד ומורא מציווי ה', מעצם יראתם לעבור על ציווי ה', והנחש הקדמוני קירר את ההתלהבות וההתפעלות והזהירות הגדולה מדברי השי"ת, וצינן אותם מהתבטלותם המוחלטת אליו ית' מכל וכל, ורמז להם שזה לא כך כך נורא כמו שחשבו, שאף שמקיימים את דברי השי"ת, אבל אין זה צריך להיות בזריזות ובהתעוררות כל כך גדולה ובהתבטלות גמורה, מותר לך לחשוב קצת גם על עצמך.

וזהו נקודת ארסו של הנחש הקדמוני, שעמלק גם הוא בא עם נקודה זו להלחם עם ישראל, לקרר את מצב הביטול וההתחברות המוחלטת להשי"ת הנגרם מכח הדעת דקדושה בבחינת נפשי יצאה בדברו' מרוב מתיקות עריבות נעימות והתרוממות, עד שמרגיש האדם שאינו כלום, ואין לו צורך בכלום לעצמו, כל רצונו ומגמתו שיתבטל כל כולו להשי"ת, ומרגיש שזו היא עצמותו וא"צ חוץ מזה כלום. בא הנחש לקררו ולומר לו אינך צריך להיות כל כך "פרום", ואינך צריך להיות "עובד" כל כך, אל תהיה "מלאך" כל כך גדול, וכדומה בהתבטאויות ותוארים שונים הבאים לידי שימוש ע"י העמלקים בכל הדורות בדברם בדרך עקלתון [עמלק

הוא לקרר חום שבלב יהדות לעבודת ה' יתברך, ולמעשה התורה ומצוות, ואינו מסית לבטל לגמרי, רק לקרר חומו, "ואף כי אמר אלקים" וצריך לשמוע לו, משים עצלות וכובד בלב להסיר חום הזריזות, וזהו "אשר קרן" שהכניס קירור בלבך.

ותחילת פגיעתו בנחשלים אותם העצלים בלאו הכי, שאין מזדרזים כל כך לילך בשוה עם כל המחנה, ואותם תופס ברשתו לגמרי, ואחר כך מכניס העצלות ועייפות ויגיעות בכל המחנה, כמו שנאמר (דברים כה יח) "ואתה עיף ויגע" רצה לומר על ידי עמלק שקרן, וזהו "אשר עשה לך" למעמקי לבך ופנימיותך, ואחר כך מסיר היראה לגמרי כפשטיה ד"ולא ירא אלקים" דקאי אישראל. עכ"ל.

וביתר ביאור דאצל נחש הקדמוני כתוב שתחילת דיבורו עם האשה היה (בראשית ג א) "ויאמר אל האשה אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן", ובזה נגמר הפסוק, ואח"כ המשך במה שענתה לו חוה, והוא התחיל להתווכח ולשכנעה לאכול. אבל תחילת דיבורו אמר רק דיבורים אלו "אף כי אמר אלקים וגו'". ומבאר הר' צדוק זי"ע שזאת היתה כל כוונת הנחש לקרר אותם, ש'אף' כי אמר אלקים, כלומר, אין לכם להיבהל כ"כ מדברי השי"ת, שהרי

ואומר שיש עוד דברים להתחבר אליהם, ושייך גם מצב של רפידיים, של עיף, של יגע, ושל ויזנב, במקום כל הטוב, זה הוא עמלק שהוא כנחש הקדמוני.

עמלק שבכל דור וכל נפש

והנה מלחמת עמלק לא היה רק בשעת יציאת מצרים, אלא הרי היא קיימת בכל הדורות, כמבואר בכל ספרי הקודש שקליפת עמלק ישנה גם בינינו, וכמו שדרשו רז"ל (תנחומא תצא יא) על הפסוק "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור" ש'אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה שמו של עמלק, והוא המפריע העיקרי בעבודת ה', שכאשר האדם מתעורר ע"י תפלה מרוממת, או לימוד בספר קדוש, או ע"י מצב מרומם בהתאספות חברים וכיו"ב, ובשעת ההתרוממות הוא באמת מגיע לידי הכרה שעליו להתחבר לאיזה ענין חשוב בעבודת ה', או בעסק התורה וכיו"ב. אזי תיכף ברגע שלאח"כ בא אליו עמלק ומקררו באופן של 'אף כי אמר אלקים', ואומר שאין זה אלא מנהג חסידי שנהגו החסידים לפני שנות דור, או כל מיני טצדקי שמוצא לקרר אותו הענין שהתעורר עליו, באמרו אין זה נורא כל כך להתנהג גם באופן אחר, נקודת קירור זה הוא העמלק שבכל דור ודור, וכל ההמשך כבר בא

לשון עקלתון]. (ובדרך הלצה אפשר להוסיף שכוונתו 'אף כי אמר אלקים', לעקימת ה'אף' בבואו להתלוצץ ולקרר את מצב ההתרוממות).

ואחר שהצליח עמלק להכניס אצל בני ישראל הרגשה זו שזה לא כל כך כמו שחשבו. אח"כ כבר נמשכה הירידה ממילא, וכמו שכתוב 'ויזנב בך כל הנחשלים אחריו', ונאמר במדרש 'זרק מילות כלפי מעלה' שהכוונה שהכשילם בתאוות בעיני שמירת הברית, שעיי"ז באו ל'אתה עיף ויגע', ואח"כ 'ולא ירא אלקים'. בזמן שהדעת הקדושה אמרה 'מורא גדול' ו'יגילוי שכניה' זה קלי ואנוהו', באה הדעת דקליפה ואמרה שיותר גם להתחבר לדברים אחרים, אין צריך זריזות כל כך גדולה לדברי תורה, אלא אפשר גם להגיע ל'רפידיים - רפו ידיהם מדברי תורה', עיי"ז כבר הגיעו ל'ויזנב' 'נחשלים' 'עיף' ו'יגע'.

אבל הנקודה העיקרית, היא החלפת הרגשת הדעת דקדושה שעליו להתחבר לחיים לטוב, ושהיא ההתחברות הכי טובה ששייכת, ויש בזה עריכות מתיקות ונעימות ויש להתחבר בזה כל כולו ממש, והוא טוב המוחלט ביותר מכל הצדדים ברוחניות ובגשמיות עד שמתבטל אל השי"ת בהרגשת 'קרבת אלקים לי טוב'. בא עמלק שהיא הדעת דקליפה

הארץ דעת את ה', שהדעת תכנס ותמלא גם את הארציות, וממילא בני אדם לא יצטרכו לעבודה כדי להתחבר עם דעת דקדושה.

ובל המשיכות שישנן בזמנינו אל הרע, ע"י רוח שטות שבאדם, שצריך לעבוד קשה כדי לקבל את הדעת דקדושה, ולהרחיק את הדעת דקליפה, כל זה יתבטל לעתיד לבוא, ולא תהיה רק דעת דקדושה, והיא תהיה מצויה בכל הברואים, בנמר ובזאב, ולא ישאר מקום לדעת דקליפה, ולא יצטרכו ל'עטרין דגבורות' כדי להבדל ממה שצריך להבדל, 'כי מלאה הארץ דעה את ה'.

לשבר את האוון מה שהיא יכולה לשמוע, להבין מה יהיה אז המצב, יש להמשיל הדבר לאכילה, הרי ידוע לכל אחד שכדי להיות בריא ושלם צריך לאכול, ואם לא יאכל לא יוכל להתקיים בעולם. אבל באמת שאף מי שאינו יודע מן הכלל הזה, והוא חסר דעת לגמרי, מכל מקום הוא אוכל ושותה לשבעה, בלי ידיעה והתאמצות הדעת בגודל נחיצות האכילה, כי הוא מרגיש רעב וזה מביאו לאכול. ממש כבחנינה זו יהיה לעתיד לבוא על דבר ה', כמו שכתוב (עמוס ח יא) "הנה ימים באים נאם ה' וכו' לא רעב ללחם, ולא צמא למים, כי אם לשמוע את דברי ה'", שכמו שבזמנינו אין צריך דעת כדי לאכול,

ממילא, עיף יגע, ואח"כ לא ירא אלקים בכלל רח"ל.

לעתיד לבא - כולם ידעו אותי
למקטנם וגו' ועד גדולם

אמנם לעתיד לבוא תהיה מחיית עמלק, כלומר שלא יהיה יותר דעת דקליפה כלל, ולעומת מה שבזמנינו צריך לעבוד על דעת כדי לזכות להתקשר באמת אל החיים, כדי לקיים הציווי 'ובחרת בחיים', צריך לקיים 'ידעת היום וגו'' דע את אלקי אביך', אך לעתיד לא יצטרכו כל זה, ואף שיהיו ענינים אחרים גבוהים יותר של דעת, רוח הקודש וכדו', אבל עבודה כזו שישנה כיום שצריכים לעבוד על זה, להוציא מן הכח אל הפועל ומן ההעלם אל הגילוי את ה'כח הדעת' דקדושה אף כדי לבחור בטוב בלבד, זה לא יהיה אז, וכדברי הנביא ירמיה (לא לג) "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה', כי כולם ידעו אותי למקטנם וגו' ועד גדולם נאום ה'", וגם ישעיה הנביא אמר (יא ו) "וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי ירבץ". (שם ט) "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", כלומר שהעולם יהיה כולו טוב, ואף אצל הברואים, ולא תהיה רציחה ביניהם כמו שיש כיום שזאב ונמר אוכלים כבש וגדי, וכל זה ע"י שתהיה 'מלאה

לשוב בדרך הזה עוד'. רק ישראל נכנסה בהם הדעת, שיצאו ממצרים מהיות 'עבדי פרעה' ונהיו 'עבדי ה'', אבל הרע נשארה בעינה, עד שהיה מקום לבואו של עמלק לקרר הדעת ולהביאם למצב של "עיף ויגע ולא ירא אלקים" אף אחר שכבר היו במדרגה נשגבה ונפלאה.

לא כן לעתיד לבוא שתהיה 'מלאה הארץ דעה את ה'', ולא תהיה כלל דעת דקליפה, וכולם ידעו את ה' למקטנם ועד גדולם, ממילא תתבטל מעלת קבלת הדעת של 'וידעתם כי אני ה'' שבגאולת מצרים, לעומת 'כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם', וזוהי הכוונה שתתקטן ענין גאולת מצרים נגד הגאולה העתידה, וממילא גם הנסים שיהיו אז התלויים בגאולה העתידה, יתגדלו בלי שיעור, שכן תלויים הא בהא.

כן יהיה אז שהנפש תשתוקק אל דבר ה' מעצמה כי תהיה רק דעת דקדושה, וזהו 'ולא ילמדו איש את רעהו וגו' לאמר דעו את ה'' לא יצטרכו ללמוד ולעבוד על זה "כי כולם ידעו אותי למקטנם וגו'".

כל המועדים - לעומת הגאולה העתידה

ומעתה יובן על נכון ענין מה שלעתיד לבא כל המועדים יהיו בטלים וכפירוש הבני יששכר שהוא כענין 'ביטול בששים או באלף' נגד הגאולה העתידה. והיינו משום שעיקר המועדים הם זכר ליציאת מצרים, שגאולת מצרים היתה ע"י הכנסת הדעת דקדושה אצל בני ישראל, שיוכלו לבחור בטוב ולמאס הרע, אבל מצרים נשארה בקליפתה וטומאתה, ולא נתבטלה עדיין, ונצטוינו (דברים יז טז) 'לא תספון

פורים מעיין דלעתיד לבא - כולם ידעו את ה' למקטנם וגו'

היתה הגאולה הראשונה של כלל ישראל, והגאולה האחרונה תהיה הגאולה העתידה שתהיה במהרה. כמו כן מתחילה השנה בחודש ניסן שבו היה נס יציאת מצרים הגאולה

פורים - בחירה בחיים ובטוב, אף בלא דעת

אחד מחידושים הגדולים שיש בחג הפורים, הוא דהנה חדשי השנה מסודרים כימי קדם, שגאולת ישראל

עד דלא ידע - דעת דקדושה אף
כשהוא בבחינת לא ידע

החתם סופר (תורת משה לפורים)
ביאר דברי הגמ' 'מיחייב אינש
לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין
ארור המן לברוך מרדכי', שאין
הכוונה שיהפוך לומר ח"ו ארור
מרדכי, אלא כדי לתקן החטא מה
שנשתכרו בסעודתו של אותו רשע
וקלקלו, 'על כן מצוה לשתות כדי
שכרות, אבל לא ישתכר, רק יתישב
ביינו ויהיה בו מדעת קונו, ואמרו עד
דלא ידע, ולא דיאמר חלילה ארור
מרדכי, אלא ישתה כשיעור שאדם
אחר כיוצא בו לא ידע ומבין בין ארור
המן, אבל הוא ידע'. דהיינו שעל
האדם להיות במדרגה זו שאף כאשר
הוא מגיע למצב של חוסר דעת, עם
כל זאת יבין ויכיר בנעימות הטוב -
'ברוך מרדכי', ובתיאוב הרע - 'ארור
המן'.

וזהו ממש ענין הנ"ל, שמגיעים
בפורים למעין דגאולה העתידה,
דלעומת מה שכיום צריך לעבודה על
הדעת כדי להבדיל בין ארור המן
לברוך מרדכי, לבחור בטוב
ולהתרחק מהרע, ביום הפורים
'מיחייב אינש לבסומי בפוריא' באופן
שאף בלי הדעת יאמר גם כן ארור
המן וברוך מרדכי. והיא כתשובת
המשקל על שנכשלו בשכרות
בסעודת אחשורוש והגיעו לקלקולים,

הראשונה, ומסתיימת בימי הפורים
בחודש אדר שהוא אחרית השנה,
שבו היתה מחיית עמלק בפועל ממש
בימי מרדכי ואסתר, [ואף שלא היתה
מחיית עמלק בשלימות, אבל עכ"פ
נתעסקו אז במצוה זו כידוע],
שבימים אלו מתגלית בכל שנה מעין
המחייה העתידה לבא במהרה
בגאולה האחרונה של 'והיה בהניח
ה' אלקיך לך.. תמחה את זכר עמלק',
וההארה הגדולה התלויה בה.

והנה כפי האמור הרי לעתיד
תתגלה הדעת דקדושה, ולא יצטרכו
לעבוד עוד על ענין הדעת, אלא
הבחירה תהיה מאיליו, ולא יצטרכו
להתרחק מן הדעת דקליפה כיון
שעמלק ימחה כבר לגמרי, ולא יהיה
מקום לקליפת עמלק להפוך הדעת,
אלא תהיה 'מלאה הארץ דעה את ה'
'וכלם ידעו אותי למקטנם וגו'".
ממילא כמו כן מתגלה אור זה
בנשמות ישראל בכל שנה בימי
הפורים, וכל דורש ומבקש שנותן
מוחו ולבו לענין זה, זוכה למעין מה
שיהיה בגאולה העתידה, ועכ"פ
לנשמת ישראל מתגלה מעין אור זה
לכל אחד ואחד, ולמי שיש לו
סייעתא דשמיא בבחינת 'ונשמת שדי
תבינם' (איוב לב ה) זוכה גם להרגיש
קימעה ענין זה, שהוא זוכה לבחור
בחיים ובטוב באמת, כמעט בלי דעת
ובלי עבודה רבה.

ולכן נקרא יום הכפורים 'כפורים', מפני שביום זה נצטוינו במצות שני השעירים, ושעיר המשתלח 'נשא את כל עונותם' שהוא נטריקון 'עונות תם', המרמז שעשו שהוא עמלק ישא את כל עוונותיו של 'יעקב איש תם'. וכתב הגה"ק ר' צדוק הכהן זי"ע שלכן הדבר נעשה בגורל שהוא למעלה מבחינת דעת, לרמז שהוא בבחינת הכתוב (מלאכי א ב-ג) "הלא אח עשו ליעקב ואוהב את יעקב. ואת עשו שנאתי וגו'", שאף אם יהיה ח"ו במצב ש'אח עשו ליעקב', ויהיו שוים ח"ו, אעפ"כ 'ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי', מפני רצון העליון למעלה מן הדעת.

וכן היה בשעת גזירת המן, שישראל לא היו במצב טוב, והיו עומדים להענש על הפגם הגדול שגרמו כשנהנו מסעודתו של אחשוורוש, והשתחוו לצלם של נבוכדנצר, ועם כל זה 'פור המן נהפך לפורינו', שאף במצב זה של 'אח עשו ליעקב' נתקיים 'ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי', בלי טעם ודעת, בדרך גורל למעלה מן הדעת. ע"י התגלות תוקף קדושת השי"ת אצל בני ישראל, על ידי מחיית עמלק שהתקיימה אז, וממילא נתגלה באופן נפלא הבחינה שתהיה בגאולה העתידה שכולם ידעו את ה', ולעומת זה 'כי אתכם ידעתי אמר ה'.

על כן מצוה לשתות עד שמגיע למצב שהיה יכול לומר היפך ארור המן וברוך מרדכי, והוא יאמר גם אז בלי דעת 'ארור המן וברוך מרדכי', כמו שיהיה לעתיד לבוא שלא ילמדו איש את רעהו לומר דעו את ה' אלא 'כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם', וגם שיכור שהוא בכלל 'קטנם' ידע את ה'.

פורים על שם הגורל - למעלה מן הדעת

וזהו עומק הענין המבואר בכל הספרים הק' במה שכתוב 'על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור הוא הגורל', ששם החג נקרא על שם גורל, ודקדקו המפרשים שלכאורה הרי הגורל היתה הצרה, ולמה לא נקרא החג על שם הישועה. אמנם לפי הביאור בזה הוא, דהנה "גורל" הוא דבר שעושים במקום שאין משתמשים עם שיקול הדעת כשרוצים לבחור בין שני דברים, אלא מחליטים לקבוע בין הדברים ע"י "גורל" שאין בה שום דעת ושכל למה יבחר דבר אחד יותר ממשנהו, וענין הגורל כבר נתחדש בתורה עצמה, בעניני חושן משפט בחלוקת הארץ, וגם בעבודת הכה"ג ביוה"כ בשני השעירים, וענינו גבוה מאד, והוא כעין רצון של בחירה בלי דעת, לעשות כפי שהגורל יקבע.

עולים בקנה אחד, וכן כתוב (תהלים עח עב) 'ובתבונות כפיו ינחם', שבכח האדם להגיע למדרגה שגם בכפיים עצמם תהא תבונה, ולא יצטרך לחיות כחסר דעה שצריך להתבונן מחדש על כל צעד ושעל, אלא כבר יגיע אל הטוב מאליו, ילמוד כדבעי, תפלתו תהיה בכוונה שלימה, מאליו ישמר מכל רע, ממש מעין דלעתיד.

ואף שהיצה"ר עדיין חי וקיים עד שישחט לעתיד לבא, ואף שהרי 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו' (סוכה נב.), מכל מקום בימים אלו שהאור שלעתיד נמצא, השי"ת אומר (דברים לג כז) 'ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד', ואף ש'אמחה את זכר עמלק' הוא מבקש ממנו 'תמחה את זכר עמלק', ועל כל אחד לעבוד בעצמו לבטל את דעת דקליפת עמלק שבתוכו, כמו שיהיה לעתיד לבוא שגם בלי הדעת וההתבוננות יבוא אל הטוב, ומימי הפורים שהאור מאיר צריך מאד להדבק באור זה, ולהמשיכה גם אל כל ימי השנה, שיהיה לו מעין מזה גם בכל השנה כולה.

פורים - עבודה שלימה בלי הרבה התבוננות בדעת

הנה בעבודת ה' בדרך כלל, כשצריך להשתמש עם בחינת דעת, לבחור בטוב, ולתאב הרע, יש בזה מדרגות רבות, ותלוי אצל כל אדם ואדם, עד כמה הרע מושך אותו וכמה הוא נמשך לטוב, ולפי מדרגת כל אחד, כך צריך התגברות הדעת, והתאמצות יתירה להתחבר בדעת דקדושה, נגד הדעת דקליפה, כדי שיהיה דבוק אל הטוב ואל החיים.

אמנם כשמגיע למדרגה שהזדכך עד שיש לו הכרה נכונה לחיות קצת בדרך של מעין דלעתיד לבוא, שוב אינו צריך כ"כ הרבה דעת לכל דבר קטן, שגם בלי דעת וחשבונות הוא בוחר בטוב מאליו, כדברי דוד המלך ע"ה 'בכל יום ויום הייתי אומר לבית דירה פלונית אני הולך, למקום פלוני אני הולך, ורגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות' (ויק"ר לה א), שאף הרגלים שאין בהם דעת מוליכות אותו מעצמן למקומות קדושים, וכמו שאומרים בתפלה 'שתרגילנו בתורתך', שהוא מלשון רגילות או מלשון רגלים, ושניהם

אז ימלא שחוק פינו – שמחת פורים

יצירה (פ"ה יט) על חודש אדר 'המליך אות ק' בשחוק וכו' וצר בהם דגים בעולם ואדר בשנה', וכן נפסק בספרי הלכה (ראה שו"ע או"ח סי' תרצ"ה ס"ב) שפורים הוא זמן של ריבוי שחוק, עד שגם המזיק ע"י שחוק פטור בפורים, משום דהוי מזיק ברשות. והדבר מובן על פי האמור, כיון ששמחת פורים שייכות לשמחה שלעתיד לבוא, ושייך בו ענין 'אז ימלא שחוק פינו' שיהיה לעתיד לבוא.

אך שומה עלינו לבאר מהו ענין "שחוק" זה שכתוב אז ימלא שחוק פינו, וממילא מה ענין שחוק זה גם בפורים.

אומות העולם יתוקנו לעתיד, לעומת עמלק שאחריתו עדי אבד

צפניה הנביא אומר (ג ט) 'כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד'. רש"י מביאו בפירושו עה"ת בפרשת ואתחנן עה"פ (דברים ו ד) ה' אלקינו ה' אחד, והיינו שלעתיד לבוא יתהפכו כל העמים לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד. כלומר שלא יאבדו העמים לעתיד לבוא, אלא יתהפכו כולם לעבדו את ה'.

אז ימלא שחוק פינו

מעתה שהגענו הלום, נוכל להבין ביתר בהירות ובבחינה פנימית יותר גודל ענין ריבוי השמחה שבפורים.

דבר זה מבואר בהרבה ספה"ק ששמחת פורים היא מעין שמחה דלעתיד לבוא, שמצינו הרבה פסוקים בנביאים שאז תהיה שמחה גדולה, כנאמר (ישעיה נה יב) 'כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון', 'שמחה וששון ישיגון נסו יגון ואנחה' (שם נא יא) ועוד. ולכן בפורים שהוא מעין מה שיהיה לעתיד לבוא שהוא זמן מחיית עמלק, אשר על כן 'אם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לא נבטלין', ממילא הוא גם מין שמחה מעין דלעתיד לבא.

אמנם יתר על כן מצינו שעל זמן שלעתיד לבא כתוב הלשון (תהלים קכו ב) 'אז ימלא שחוק פינו', שיהיה אז גם ענין "שחוק" בנוסף על השמחה, "שחוק" הוא דבר מיוחד השייך רק לעתיד, עד שאסרו השחוק בעולם הזה, כמאמרם (ברכות לא.) 'אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה שנאמר אז ימלא שחוק פינו'. אבל פורים הוא זמן שחוק, כמפורש בספר

ומתחלקות לז' המדות, 'חסד דקליפה', 'גבורה דקליפה' תפארת דקליפה וכו', והם השורש לכל המדות דקליפה הנמצאות בעולם, דהיינו שכל מה שהאדם נפגש עם כל מיני מדות שאינם בקדושה, שורשן מן ז' האומות דקליפה. כגון אהבות זרות ותאוות ממדת 'חסד' דקליפה, כעס וקפדנות ממדת 'גבורה' דקליפה וכו', גאווה והתפארות ממדת 'תפארת' דקליפה, וכן הלאה, וז' העממין הם המרכבה בעולם לז' המדות דקליפה.

אמנם ענין עמלק הוא עיקר שורש חיותם של כל ז' האומות, וממנו הוא מקום יניקתם שהם שואבים כחם, ועל כן נקרא 'ראשית גוים עמלק', ובפנימיות היא היא ענין דעת דקליפה, שכידוע כל המדות יניקתם מהדעת. [ואכמ"ל בזה].

ולבאר הדבר יש להביא ענין נפלא מספה"ק "שערי אורה" [לבנו של בעל התניא זי"ע הרה"ק ר' דוב בער זי"ע האדמו"ר האמצעי] שהאריך לבאר ענין קליפת עמלק שהיא שורש לז' האומות. שקליפת עמלק היא ההתנשאות והחוצפה והגאות כלפי מעלה בלי שום תוכן, שישנה התנשאות שהיא מפני איזה טעם,

אך יוצא מכלל זה עמלק, שעליו נאמר (במדבר כד כ) 'ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד', ונצטוינו 'תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח', וכן איתא (תנחומא סוף כי תצא) 'אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה שמו של עמלק', וזה יתקיים לעתיד לבוא שימחה כל זרע עמלק בשלימות, ולא יהיה זכר למו.

הרי שיש חילוק יסודי בין כל העמים, שבכללותן הם ז' עממין שורשיים, ובפרטן שבעים אומות, שעליהם נאמר 'אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', לבין עמלק שעליו נאמר 'אחריתו עדי אובד'.

ולהבין החילוק ביניהם יש להבין ענין הכתוב אצל עמלק 'ראשית גוים עמלק' מה הענין שעמלק הוא 'ראשית גוים', [אף שכבר הארכנו פעם בנקודה זו, אין ביהמ"ד בלא חידוש, ומה גם שחזרה היא דבר טוב ומועיל].

ראשית גוים עמלק – קליפת חוצפה וגסות הרוח – שורש רע בלבד

בספה"ק מבואר שכל אומות העולם נכללות בז' אומות דקליפה,

א. וזה לשונו (אות צז): והטעם הוא לפי שיש הפרש בין ז' עכו"ם לעמלק, דז' עכו"ם הן ז' מדות רעות, וכל מדה רעה בהכרח יש בה תערובת טוב כל שהוא, ולאחר שיבוער הרע מכל

ומבאר השערי אורה דהתנשאות של עמלק נקראת "גסות הרוח" שהיא בכחינת הכתוב (ישעיה נז כ) 'ורשעים כים נגרש', שהים לפעמים הוא מתנשא בגלים גבוהים עד שספינה נטבעת בהם, אף שבעצם מצד המים עצמם אין שום סיבה להתהוות הגלים, שהרי להיפך דרך המים לרדת

עושר או גבורה, שבלעדי הכסף או הגבורה לא היה יכול להתנשא, אבל עמלק הוא 'מלכותא בלא תגא', שבלי שום סיבה הרי הוא מתחצף מתנשא ומתגאה, [נועל כן נקרא עמלק 'כלב' (נתחויא יתרו ג), שהוא ככלב הנובח אף שאין בכחו לעשות כלום, ועמלק נקרא כלב].

וכל, ישאר בחינת הטוב שהיה גנוז בהעלם גדול בז' עכו"מ, ומלבד מה שיהופך רע לטוב וחשך לאור. שכל זה מפני שבמדות חג"ת כו' יש בחינת עצם ומהות דבר מה, כמו החסד הוא מדה ומהות דבר מה, רק שחסד דקליפה הוא להתייהר, או אהבה רעה, כשנהפך לקדושה יהיה מדת אהבה דקדושה כו'. וכן הכעס והתפארת והנצוח וכה"ג כשנהפכין לקדושה הן בחינת מהות ומציאות דבר מה.

משא"כ מדת עמלק אינה בחינת מדה כלל בעצם, ואין בו ממש כלל, כי עיקר בחינת עמלק הוא רק בחינת החוצפה וההתנשאות לבד, שבלא טעם כלל, ונקרא 'מלכותא בלא תגא' כידוע. והענין הוא שיש ב' מיני התנשאות, הא' ההתנשאות שמצד הגדולה בעצם, כמו מלך ושר או עשיר וחכם וגבור וכהאי גוונא, הרי זה יקרא בשם בחינת יש ודבר. אבל ההתנשאות שנקרא חוצפה הוא המתנשא רק בדרך חוצפה והעזה לבד, שאין לו במה להתנשאות כלל, כי חסר מכל מעלה ומדריגה, כי הוא פחות הערך וחסר מכל, לא חכמה ולא גדולה כלל, רק שמעזיז פניו בחוצפה לבד, וזאת ההתנשאות אין לה ממשות בעצם כלל וכלל, ותוכל לפול בקל מאד.

והענין הוא, כי התנשאות הזאת הוא הנקראת גסות הרוח, שרוחו רמה וגבוה בלתי טעם כלל, רק מצד טבע הרוח שהוא מתנשא בטבעו. ויובן זה על דרך משל גלי הים, שמתנשאים ביותר עד למעלה מעלה, וכו', והנה ידוע בסבת ההתנשאות וההגבהה של גלי הים, שאין זה מצד עצמם כלל וכלל, רק מצד הרוח לבד שמגביהם ומנשאם למעלה מעלה, ולפי תוקף וחוזק הרוח כן יהיה ערך התנשאותם והגבהתם למעלה, עד שברוח סערה חזקה ותקיפה ביותר יגביה הרוח סערה בכחו החזק להגלים הגבה למעלה מעלה ביותר, ומיד כשינוח הרוח סערה מזעפו, לפי ערך הנחת הרוח כן ערך הנחת הגל מהגבתו למטה מטה, עד שכשישתוק הרוח לגמרי יפול הגל למטה מטה וישתנה עם שאר מי הים, כאלו לא היה מעולם, כידוע שגלי הים בנוחם יפלו וישתוו לארץ שבשפת הים, שהרי מצד טבע המים הוא להפך שיורדין מגבוה לנמוך ולא לעלות מנמוך לגבוה, וא"כ ההתנשאות ורוממות הגלים מנמוך לגבוה גבוה, זהו הפך טבעם לגמרי, רק מצד הרוח שמגביה אותם ומיד שינוח הרוח יפלו למטה כפי טבעם שיורדין מגבוה לנמוך וכו' וד"ל.

וכמ"כ יובן שרש ענין קליפת עמלק שהוא בחינת גסות הרוח רוח גבורה בהתנשאות וחוצפה שאינו מצד עצמה כהתנשאות של הגדולה וכהאי גוונא, אלא רק הרוח גסה בהתנשאות

הוא עמלק, שממנו שורש יניקתם וכחם, שהוא עצם הרע ממש גם בלי שום סיבה, וכולם מקבלים את הרע ממנו, ועל ידי כחו כל מדותיהם נהפכים אצלם לרע, ולכן 'ראשית גוים עמלק', שהוא הראשית להחיות מדותיהם של אומות העולם מצד הרע.

כשיבוא המשיח במהרה, וימחה

שמו של עמלק שורש הרע, הרי יתבטל כל שורש יניקתם של ז' האומות מצד חלק הרע שבנפש דקליפה, כיון שזה היה מעמלק שהוא ראשית גוים כאמור, וממילא יהיה 'כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד', מפני שכל יניקתם הרע הוא רק מעמלק, וכיון שהוא נמחה ועבר מן העולם, הרי תשאר המדה של כל אחד מהם רק בחלקה הטוב בלבד, ולכן ממילא יהפכו כולם שפה ברורה לקרוא בשם ה' ולעבדו שכם אחד,

למקום נמוך, אלא כל סיבת התהוות הגלים היא רק מפני הרוחות, ובשוך הרוח הגלים נמוגים, והים נח מזעפו, וממשיך ברוגע, ונראה להדיא שלמים אין סיבה להתנשאות, ורק הרוח הוא מה שנשאו. וכן עמלק נדמה לים, 'ורשעים כים נגרש', שבלי שום סיבה היא התנשאותו, רק מפני רוח החוצפה שבו, הוא מתנשא כלפי מעלה.

וזהו 'אשר קרך בדרך' כשעמלק רואה שהולכת להיות התחברות בין כנסת ישראל לאביהם שבשמים, בני" עומדים לקבל התורה, מגיע עם הקליפה של הנחש הקדמוני, 'אף כי אמר אלקים', סתם לקרר ההתלהבות בהתנשאות הרוח, בלי שום דבר חוץ מזה.

כל אומות העולם שהם הז' מדות דקליפה, אחוזים בשרשם במדות שלהם בקליפה, ויש בהם תערובת של טוב ורע, אמנם השורש של כולם

והגבהה יתירה, ע"כ מעיז בחוצפה בלא טעם כלל, לפי שההתנשאות אינה עצמית, רק ע"י הרוח, וכשינוח הרוח ממילא יושפל גאותם והתנשאותם למטה מטה כאלו לא היו מעולם. כמו גלי הים שע"י רוח באו, וע"י הנחת הרוח ינוחו ויושפלו ממילא כאלו לא היו מעולם. וזהו שאמר בשוא גליו אתה תשבחם ותורידם כו' כי הרשעים כים נגרש השקט לא יוכל כו'.

וכמו בכל דור ודור עומדים בעכו"מ שרים שמתנשאים ומתרוממים כגלי הים ע"י הרוח שהוא בחינת החוצפה דעמלק מלכותא בלא תגא בלא טעם כלל, וכשאוון מים כבירים ישאוון בשאוון ורעש כרעש גלי הים בהתנשאותם הגבה למעלה. וכמו המן צורר היהודים שגדלו המלך בהתנשאות וחוצפה בלא טעם, והמה שונאי ישראל וצוררי היהודים בתכלית כמו המן בשעתו, ואנו רואים שנופלים פתאום מגדולתם ורוממותם למטה מטה, כמשל גלי הים לפי שע"י רוח בא התנשאותם וע"י רוח ינוחו. עכ"ל.

ויתהפכו כל העמים לעבדו כולם שכס אחד, אזי נראה שלא סבלנו מדבר שיש בו ממש כלל, רק מהתנשאות ורוח נחש הקדמוני, בלי שום מהות.

וע"י זה 'ימלא שחוק פינור', שתהיה גילוי אלקות כזה, שהדעת תקבע מעצמה אצל האדם שעליו להתחבר אך ורק אל השי"ת, ולהתרומם ממדרגה למדרגה עדי נגיע למדריגת 'ונבאו בניכם ובנותיכם', שיהיו בינינו נביאים כפליים כיוצאי מצרים, וכל הרע לא תהיה לה מציאות כלל יהיה ו'הרים כדונג נמסו' כשעוה הנמסת, מפני שלא היתה אף פעם שום סיבה להתנשאות, וכל הסערה היתה רק רוח בלבד. וזה יהיה אז ל'שחוק גדול ועצום' לראות עין בעין האיך שהמדות רעות שמצד קליפות העמים, שמהם סבלנו כל כך, לעת הגאולה הם בעצמם מתהפכים ל'עבדו שכס אחד' ובשפה ברורה ל'קרוא כולם בשם ה'. ומזה יתברר שגם בעת הגלות לא היה בזה כי אם התנשאות של 'הבל ורוח' בלבד.

משרש נחש יצא צפע - המן משורש
עמלק, התנשאות שוא

מעין שחוק זה מתעורר בכל שנה ביום הפורים, שבכל סיפור המגילה מתלוח ענין התנשאות ה"רוח", אשר

כיון שכל אומה תשאר עם מדתה הטוב.

אבל אצל עמלק לא שייך שום תיקון, כיון שהוא עצם הרע, ואין אצלו 'זה לעומת זה', בשונה מכל אומות העולם שאחיזתם באיזו מדה, הוא לא אחוז בשום דבר, רק התנשאות רוח ותו לא מידי, ועל כן עמלק "אחרינו עדי אבד" ולא ישאר ממנו שום זכר ושום שריד ופליט.

"שחוק" עם הבנת אפסיותו של עמלק
בהתנשאות על לא דבר

כשמשיח יבא יהיה 'אז ימלא שחוק פינור', שיהיה זה לשחוק גדול ונשגב ע"י שנתבונן שכל מה שסבלנו מהרע מאז מתן תורה, ואף לפני זה, סבלנו כל כך מתאוות, כעס, ושאר מדות רעות שהאדם סובל בגללם מעצמו ומאחרים, עד שהרע נעשה מציאות לעצמו בעולם הזה, זה סובל מכעס וקפדנות, זה מעניני קדושה, זה מגאות, אבל כשיהיה "אז אהפוך אל העמים שפה ברורה וגו' לעבדו שכס אחד" ע"י שיאבד שורש הרע של עמלק, יהיה נראה לכל שלא היתה לזה שום אחיזה בכלל, והיה זה רק רוח מתנשא בלבד בבחינת 'ורשעים כים נגרש', וכיון שישוך סערת הרוח, ולא יתנשאו הגלים של חוצפה והתנשאות הבאה מנחש הקדמוני באומרו 'אף כי אמר אלקים',

שייכות לקליפת עמלק והתנשאותו של המן היתה על ידיהם, אף אם לא בגשמיות בפועל, אבל ברוחניות היתה ידיהם במעל. וגם אחשורוש בעצמו שע"פ דברי חז"ל היה רשע יותר מהמן, שהעביר את טבעתו להמן ונתן ידו לגזירה הנוראה הוא בעצמו נהפך לכו בקרבו ושלח עתה אגרות להרוג בשונאיהם וכמאמרם ז"ל (מגילה טו:) שמלך הפכפך היה. אין לך שחוק גדול מזה, וזהו שחוק מעין דלעתיד לבוא, וזה יו"ט של פורים שיש בו שחוק.

'שחוק בפורים' - עם הגילוי שהכל הוא רוח' בלבד, וגילוי עצם הטוב באמת

שחוק זה מתגלה בכל שנה, מעין שחוק שלעתיד לבא, אחר שוך רוח ההתנשאות של עמלק שהוא שוא ושקר רוח בעלמא, שהיא ענין דעת דקליפה שתתבטל כליל. וממילא יתברר לעין כל וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר, יבינו ויראו שהקדושה טובה ומאירה כל כך, וכמה טוב ונחמד לאדם להתחבר אל הדעת דקדושה, ואף בלי חשבונות רבות, אלא הוא פשוט שבפשטות, שכשורואה האדם תלמוד בבלי לפניו, או שאר ספרים קדושים, כשיש תפלה להתפלל, מגיע שבת קודש, וחגים וזמנים הקדושים, הרי הוא מתחבר אליהם עד הסוף, ואין שום מקום

בהתבוננות בדרך הפשט ממש, בלי שום פירושים כבר באים לידי שחוק, שהמן נתגדל בכחינת 'נשאו על כל עבדי המלך', התנשאות בלי שום סיבה, אף במהותו של אחשורוש נחלקו אם היה מלך טיפש, או שמלך לעצמו מהיותו שומר סוסים אצל המלך. המן מפני ש'מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה', ע"י זה 'וימלא המן חימה', עד ש'ויבו בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו', מפני שברוב התנשאות שבו חשש שאף אם ישלח ידו במרדכי יקום עוד איזה איש יהודי שיעיז לא להשתחוות לו, ולכן 'ויבקש המן להשמיד את כל היהודים', כל זה מפני ההתנשאות שלו.

וברגע שנתגלה לכל שאסתר היא מזרע היהודים, לא רק שנתבטלה גזירת המן שזה עוד מוכן, וגם זאת ניתן להבין שיתלו את המן על העץ, על אשר רצה לשלוח יד במרדכי דורש טובת המלך ולהרוג את עם מרדכי ואסתר. אבל מה שנוסף על זה שהכל התהפך, 'ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם', שנגזר שיש לישראל כח 'לשלוח יד במבקשי רעתם', עד שנהרגו חמש מאות בשושן, ושבעים אלף אנשים בכל המדינות, אף שלא היה לאנשים האלה שום שייכות להמן ולהריגת מרדכי, אלא רק מפני מצות מחיית עמלק, והוא מפני שנתגלה שיש להם

המן", שכל חוצפתו היתה בלי טעם ודעת, בבחינת רוח בלבד, ללא שום ענין וסיבה אמיתית, ועתה "נהפך לפורינו" כפי שהארכנו לעיל שתהיה התגלות הדעת דקדושה וממילא לא יצטרכו לעבוד את ה' בבחינת "וידעת היום", שתהיה עבודת ה' מעצמו "כולם ידעו את ה' למקטנם וגו'", בבחינת בלי טעם ודעת.

הרה"ק ר' צדוק הכהן זי"ע כותב שכמו שמבואר בספרי חסידות שהמועדים אינם "זכר" בלבד למה שהיה אז בזמן הנס, אלא אף בזמן הזה ישנה הארת הנס כפי שהיתה אז, כמו שבפסח מתעורר האור של יציאת מצרים, ובחנוכה מתעורר הנס של החשמונאים, כמו כן בפורים מאירה הארה בזמן הזה שהיא יונקת כבר עכשיו ממה ש'יהיה' לעתיד, ולכן נצטוינו בתורה במצות מחיית עמלק כבר בזמן הזה, שהרי 'והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויבך מסביב, ולכן תמחה את זכר עמלק', כי גם בזמן הזה בזכירת מחיית עמלק ממשיך האדם על עצמו אור של מחיית עמלק של לעתיד לבוא.

בימי הפורים שבהם מתעורר ענין מחיית עמלק מעין הגאולה העתידה, על האדם לעבוד על עצמו על ענין זה, דהיינו לקבוע בעצמו תשוקה גדולה ותקוה עצומה על הדבר הזה,

לנחש הקדמוני להפריעו ב'אף כי אמר אלקים', הרי הוא רואה בעינים שהכל שחוק ממש, ואין שם רק נקודה ראשונה של 'אשר קרך בדרך' והתנשאות שוא כלפי מעלה, ואין שום כעס ורציחה, תאוה ויצה"ר, אין שום דבר רק טיפת התנשאות שאף זה הוא לא כלום, וכשם שכשיבוא המשיח תתגלה שקליפה זו אין לה כלום, כן מתחדש ומתגלה אור זה בחג הפורים, ועל כן הוא זמן שמחה ושחוק מעין דלעתיד לבוא. ועל כן נפסק ש'המזיק בשמחת פורים פטור מלשלם', שכל זה מענין השחוק מעין לעתיד לבוא.

[וזהו מה שיש שנוהגים להתחפש ביום הפורים, ואף יש נוהגים להתחפש כגויים, להראות כי עתה מתנוצץ האור שתהיה בהתבטלות ה"ראשית גויים עמלק" שורש התנשאות דקליפה, וממילא כיון שיהיה כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לעבדו כולם שכם אחד', לכן אף גוי נכנס לבית המדרש כמו שיהיה לעתיד לבוא, אף שבודאי לא יהיה כמדרגת בן ישראל].

פור המן נהפך לפורינו

וזהו 'פור המן נהפך לפורינו', כפי האמור לעיל שפור הוא גורל למעלה מן הדעת. ומקודם היתה קליפת 'פור

וכן להתפלל להשי"ת מעומקא דלבא מושיעים בהר ציון לשפוט את הר
שבכח אור וקדושת הימים האלו עשו והיתה לה' המלוכה במהרה
יתקיים בפועל ממש מאה"כ 'ועלו בימינו אמן.

